

«ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΥΠΑΡΞΕΙ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ;»

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ 5^{ου} ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ της Επιτροπής Ασφαλιστικών και Εργασιακών
Θεμάτων του Ελληνο-Αμερικανικού Εμπορικού Επιμελητηρίου (Αθήνα, 30.03.2016)
ομ. Καθηγητή Κωνσταντίνου Κρεμαλή, Δικηγόρου ΑΠ

Στόχος του συνεδρίου ήταν η αναζήτηση σημείων κοινωνικής συναίνεσης ενόψει μιας μεταρρύθμισης για τη βιωσιμότητα των ασφαλιστικών φορέων και την επάρκεια των ασφαλιστικών παροχών. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια ενός έντονου δημόσιου διαλόγου για την κοινωνική ασφάλιση με ορισμένες επαγγελματικές ομάδες να ζητούν νέο διαπραγματευτικό πλαίσιο (δικηγόροι), άλλες να αμφισβητούν τα προτεινόμενα κυβερνητικά μέτρα (οικονομολόγοι, μηχανικοί) και άλλες να συναινούν με επιφυλάξεις (αγρότες). Συνειδητά, ο στόχος του συνεδρίου αφορούσε την επαλήθευση ενός ερωτήματος που από τη φύση του σε περίοδο κρίσης δεν μπορεί να απαντηθεί καταφατικά. Η «τεχνοκρατική προσέγγιση του αδυνάτου», ώστε να προκύψουν πρωτότυπες σκέψεις και τεκμηριωμένες προτάσεις, αποτέλεσε τη φιλόδοξη επιδίωξη του Επιμελητηρίου που κατά κοινή ομολογία πέτυχε.

Εισαγωγικά επισημάνθηκε, από τον Πρόεδρο του Επιμελητηρίου (Σίμο Αναστασόπουλο), η σημασία τόσο της εξυγίανσης του ασφαλιστικού συστήματος, όσο και της γρήγορης θετικής αξιολόγησης, προκειμένου να βελτιωθούν οι χρηματοδοτικοί όροι της ελληνικής οικονομίας και να δημιουργηθεί θετικότερο κλίμα για την αναδιάρθρωση του χρέους. Θεωρήθηκε -σωστά- ότι για την ανασυγκρότηση της οικονομίας και την αναθεώρηση του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας πρέπει να αντιμετωπισθούν τα δομικά προβλήματα της αγοράς εργασίας και της κοινωνικής ασφάλισης. Ήδη από την αρχή διατυπώθηκε μια βασική τοποθέτηση: Ο εξορθολογισμός του συστήματος, ως απαραίτητο βήμα προς τη δημοσιονομική ισορροπία, δεν πρέπει να θεωρείται απλώς μνημονιακή υποχρέωση, αλλά κρατική μέριμνα υπέρ των αδυνάτων, η οποία δεν εξασφαλίζεται με αυξημένες εισφορές επί δηλωθέντων εισοδημάτων όσο χρόνο διατηρούνται τα παλαιά προνόμια.

Ακολούθησε η **γενική ενότητα** για τις Διεθνείς & Ευρωπαϊκές Τάσεις στη Χρηματοδότηση Ασφαλιστικών Συστημάτων (Κωνσταντίνου Κρεμαλή) και για τα Θεμελιώδη, Τεχνικά και Πολιτικά Χαρακτηριστικά του Ασφαλιστικού (Τάσου Γιαννίτση).

Προτάθηκε η «αποτελεσματική ερμηνεία» των υποχρεώσεών μας από διεθνείς συνθήκες και των επιδράσεων από ξένες νομοθεσίες. Μόνον έτσι θα αποφεύγονται λάθη του παρελθόντος, όταν περιστασιακά σταθμίζαμε τα ιστορικά, πολιτικά και κοινωνικοοικονομικά δεδομένα από αλλοδαπές εμπειρίες. Εντοπίστηκαν οι σύγχρονες τάσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης και της Διεθνούς Ένωσης Κοινωνικής Ασφάλειας. Σύμφωνα με αυτές η Ελλάδα θα μπορούσε να σχεδιάσει, να τεκμηριώσει και να εφαρμόσει σύγχρονα μέτρα κοινωνικής πολιτικής. Αναφέρθηκαν βασικά χαρακτηριστικά από ανάλογες μεταρρυθμίσεις στην Ιαπωνία, στην Κίνα, στην Αυστραλία και στη Ν. Ζηλανδία, με σύντομο σχολιασμό προκειμένου να αποτελέσουν παραδείγματα προς μίμηση ή προς αποφυγή. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο θεωρείται η καταπολέμηση της φτώχειας, ως ικανοποιητικός στόχος για την επάρκεια των συντάξεων, και η αύξηση της απασχόλησης και της ηλικίας συνταξιοδότησης, ως ικανοποιητικοί μηχανισμοί βιωσιμότητας των ασφαλιστικών φορέων. Εξακολουθεί να ικανοποιεί το σύστημα των πολλαπλών πυλώνων: 1) μια καθολική, διανεμητική, δημόσια σύνταξη, 2) μια επαγγελματική, επικουρική σύνταξη μέσω κεφαλαιοποίησης, η οποία βασίζεται σε όλα τα είδη συλλογικών συμβάσεων εργασίας και 3) μια εξατομικευμένη σύνταξη από προσωπικές αποταμιεύσεις, με δίκαια κίνητρα για χαμηλά εισοδήματα και για άτομα με ελλειπές ασφαλιστικό ιστορικό. Απαριθμήθηκαν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του συστήματος καθορισμένων εισφορών με νοητή κεφαλαιοποίηση σε επιμέρους ευρωπαϊκές χώρες, καθώς και τεχνικές μετάβασης από σύστημα καθορισμένων παροχών σε σύστημα καθορισμένων εισφορών, χωρίς υπερβολική επιβάρυνση της ενδιάμεσης γενιάς. Δηλαδή, εκείνης που καλείται να χρηματοδοτήσει τόσο τους δικούς της ασφαλισμένους, όσο και τους συνταξιούχους της προηγούμενης γενιάς. Διευκρινίστηκε, τότε ένα ασφαλιστικό δικαίωμα είναι θεμελιωμένο, κατοχυρωμένο ή απλώς ώριμο, τόσο από δικονομική άποψη (δυνατότητα άσκησης), όσο και από ουσιαστική άποψη (προσδιορισμό περιεχομένου και εφαρμοστέου δικαίου). Σχολιάστηκε, επίσης, η συχνή επίκληση του «δημοσίου συμφέροντος», το οποίο αρχικά ταυτίστηκε με τις μνημονιακές επιταγές, αλλά στη συνέχεια παρακάμφθηκε ενόψει των υπερβολικών περικοπών στις συντάξεις χωρίς προηγούμενη οικονομική μελέτη. Κρίθηκε ανεπαρκές το δήθεν «αντικειμενικό» κριτήριο ορισμένης χρονολογίας για να δικαιολογηθούν οι οριζόντιοι περιορισμοί των κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων και υποστηρίχθηκαν τα αυστηρότερα κριτήρια της ευρωπαϊκής νομολογίας, όπως η προστασία της ιδιοκτησίας και της ανθρώπινης αξίας. Κατά τη συνύπαρξη παλαιού και νέου συστήματος πρέπει να υπάρχει τεκμηριωμένη χρήση του χρονικού κριτηρίου, σε συνδυασμό με μια ισότιμη κατανομή των θυσιών μεταξύ των ασφαλισμένων και του

συνόλου των φορολογουμένων. Τέλος, για τη διαχρονική θωράκιση της μεταρρύθμισης κρίθηκε μονόδρομος η «κωδικοποίηση των γενικών αρχών του δικαίου κοινωνικής ασφάλειας» και όχι μόνο η συστηματοποίηση της νέας κοινωνικοασφαλιστικής νομοθεσίας (Κ. Κρεμαλής).

Σημαντικό πολιτικό ζήτημα είναι να υπάρξει μια απάντηση που θα έχει διάρκεια, σταθερότητα και θα δημιουργεί εμπιστοσύνη στους ασφαλισμένους, δηλαδή σε κάθε εργαζόμενο και κάθε συνταξιούχο. Αυτό στην τεχνική ορολογία σημαίνει μεταρρύθμιση. Το πρόβλημα ξεπερνάει τις δυνατότητες μιας κυβέρνησης ή ενός κόμματος. Για να υπάρξει λύση δεν αρκούν οι συναινέσεις. Απαιτείται πολιτική σύμπραξη που δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς συλλογική αναγνώριση λαθών και συλλογική αντίληψη για τις νέες επιλογές. Πρέπει να σταματήσουν οι καταγγελίες για το χθες, για το σήμερα και για το αύριο. Χρειάζεται συνευθύνη, ώστε να δοθεί, για πρώτη φορά μετά το 2009, ένα βροντερό μήνυμα, ότι κάτι αλλάζει για τους εργαζόμενους, τους συνταξιούχους, αλλά και τους ανέργους. Το ασφαλιστικό μπορεί να επηρεάσει τη φτωχοποίηση όλης της κοινωνίας, γιατί αφορά την ανάπτυξη, την απασχόληση, τη μετανάστευση, τον «πόλεμο των γενεών» και άλλες κοινωνικές διαστάσεις. Άσκηση κοινωνικής πολιτικής σημαίνει λήψη μέτρων αναδιανομής εισοδημάτων και στήριξης αδύναμων τμημάτων. Γι' αυτό πρέπει να γίνεται μέσω του κρατικού προϋπολογισμού. Διαφορετικά, οι ασφαλισμένοι και οι συνταξιούχοι καλούνται να ενισχύσουν πολιτικές που θα όφειλε να τις χρηματοδοτήσει το Κράτος, δηλαδή το κοινωνικό σύνολο. Τα υψηλά εισοδήματα φέρουν αναλογικά υψηλότερα βάρη, είτε τα εισοδήματα αυτά προέρχονται από εργασία, είτε από συντάξεις, είτε από περιουσιακά στοιχεία. Διακρίνονται τρεις κατηγορίες επιδράσεων του ασφαλιστικού: Οι μακρο-οικονομικές επιδράσεις (ανάπτυξη-ύφεση, δημοσιονομικές ανισορροπίες κ.α.), οι επιδράσεις στα μεγέθη του συστήματος (εισροές στα ταμεία, μη πληρωμή εισφορών, αριθμός δικαιούχων, ύψος συντάξεων, περικοπές, ποσοστό αναπλήρωσης, καθυστερήσεις παροχών) και οι επιδράσεις στην κατανομή του βάρους της κρίσης και στην κατανομή του εισοδήματος μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Διακρίνονται, συνεπώς, δύο είδη βιωσιμότητας της κοινωνικής ασφάλισης: Η βιωσιμότητα του ίδιου του συστήματος και η γενικότερη βιωσιμότητα, δηλαδή η επίδρασή του στη μεγάλη ύφεση, στη δημοσιονομική κατάρρευση, στην ανεργία, στην καθίζηση των επενδύσεων, στις περικοπές εισοδημάτων και κοινωνικών δαπανών και στην αύξηση της φορολογίας. Θεωρητικά, θα μπορούσαν οι δαπάνες για το ασφαλιστικό να φτάσουν και στο 25% του ΑΕΠ. Τότε όμως θα κατέρρευε το σύστημα υγείας, εκπαίδευσης, δημόσιας διοίκησης, υποδομών, εσωτερικής ασφάλειας και άλλα. Το ασφαλιστικό έχει φτάσει σε ένα σημείο, όπου κάθε απόπειρα για βελτίωση μόνο με τα εργαλεία του ίδιου του συστήματος είναι αδιέξοδη

και οδηγεί σε νέες περικοπές. Τι κάνουμε για τη γήρανση του πληθυσμού; Πώς αναστρέφουμε την τεράστια ανατροπή στη σχέση εργαζομένων-συνταξιούχων; Γιατί διαιωνίζεται η εισφοροδιαφυγή και η φοροδιαφυγή, ενώ επιβαρύνονται οι συνεπείς πολίτες με νέες εισφορές και φόρους; Το ζητούμενο είναι να μην επιτυγχάνεται η αριθμητική ισορροπία το ασφαλιστικού σε ένα όλο και χαμηλότερο εισοδηματικό επίπεδο. Δεν προέχει η επιλογή μιας ασφαλιστικής μεταρρύθμισης, αλλά μιας συνολικής πολιτικής, που δεν θα υπονομεύει καίρια στοιχεία της οικονομικής και κοινωνικής ισορροπίας και, φυσικά, της ίδιας της μεταρρύθμισης. Το δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης πλεονεκτεί του κεφαλαιοποιητικού, όσο το Κράτος σέβεται τους ασφαλισμένους και τους κανόνες που το ίδιο έχει θεσπίσει. Σήμερα, μόνο βαθιές αλλαγές στις παραμέτρους της οικονομίας και της πολιτικής μπορούν να επηρεάσουν θετικά τις εξελίξεις. Τέτοιου είδους επιδράσεις όμως αργούν να αποδώσουν (Τ. Γιαννίτσης).

Στη συνέχεια αντιμετωπίστηκαν συγκεκριμένα προβλήματα σε **ειδικές ενότητες**.

Από την ενότητα για τους αποτελεσματικούς τρόπους χρηματοδότησης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (με συντονιστή τον Τρ. Λυσιμάχου) επιλέγονται ενδεικτικά οι ακόλουθες προτάσεις:

Η χρηματοδότηση της προωθούμενης μεταρρύθμισης βασίζεται στην καθολική υποχρεωτική αποταμίευση με αναδιανεμητικό χαρακτήρα. Η διαχείριση περιουσίας της κοινωνικής ασφάλισης προϋποθέτει τη δημιουργία εταιρειών αξιοποίησης της κινητής και ακίνητης περιουσίας των ασφαλιστικών φορέων. Για την αντιμετώπιση ενός μέρους της παθογένειας του ασφαλιστικού συστήματος δικαιολογείται η καθιέρωση Εθνικής Σύνταξης για όλο τον πληθυσμό (στο ύψος των €384,00) και η συγχώνευση των πολλών ταμείων σε ένα Ταμείο Κύριας Ασφάλισης (ΕΦΚΑ) και σε ένα Ταμείο Επικουρικής Σύνταξης-Πρόνοιας. Το σύστημα πρέπει να απλοποιηθεί με ενιαίους κανόνες εισφορών-παροχών. Ειδικά, ως προς τη χρηματοδότηση πρέπει να υπάρχει ενιαία εισφορά 20% επί του καθαρού δηλωθέντος εισοδήματος και να καταργηθούν οι ασφαλιστικές κατηγορίες/κλάσεις (Ν. Φράγκος).

Η κοινωνική ασφάλιση πρέπει να βασιστεί σε μια νέα φιλοσοφία και σε τρεις πυλώνες: Η νέα φιλοσοφία θα αφορά ένα νέο ισοζύγιο στη διαχείριση των κινδύνων μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, ώστε να προσφερθεί στους πολίτες ένα δομημένο πλαίσιο μακροχρόνιας αποταμίευσης με συνολικό ποσοστό αναπλήρωσης 75%. Η ίση μεταχείριση των πολιτών πρέπει να κατοχυρωθεί διαχρονικά, όσον αφορά την κύρια και επικουρική συνταξιοδότηση. Η επάρκεια χρηματοδότησης και παροχών προϋποθέτει τη συνδυασμένη εφαρμογή όλων των διαθέσιμων προγραμμάτων υποχρεωτικής και προαιρετικής ασφάλισης, με γνώμονες τη διασφάλιση της

απασχόλησης και τη συσσώρευση κεφαλαίων. Για την κύρια σύνταξη προτάθηκε το διανεμητικό σύστημα με καθορισμένες εισφορές και νοητή κεφαλαιοποίηση, σύμφωνα με το οποίο θα αρκούσαν ενιαίες ασφαλιστικές εισφορές 10% αντί του 20% που προωθείται. Για την επικουρική σύνταξη προτάθηκε το κεφαλαιοποιητικό σύστημα με δικαίωμα προτίμησης ισοδύναμων ιδιωτικών προγραμμάτων (contracting-out). Οι τρεις πυλώνες θα μπορούσαν να αφορούν την υποχρεωτική ασφάλιση (αναπλήρωση εισοδήματος μέσω των κύριων και επικουρικών συντάξεων), την προαιρετική ασφάλιση (με κλαδική διαφοροποίηση μέσω Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης) και την κοινωνική πρόνοια (μέσω γενικευμένης εφαρμογής του ΕΚΑΣ). Προϋπόθεση επιτυχίας των προτάσεων αυτών θεωρήθηκε η εκπόνηση ειδικών προγραμμάτων εξεύρεσης συμπληρωματικών πόρων, για τη μεταβατική περίοδο 2016-2050, με μια ευρύτερη πολιτική συναίνεση (Μιλτ. Νεκτάριος).

Από την ενότητα για τις επιπτώσεις της διαχείρισης των ασφαλιστικών συστημάτων στη δημοσιονομική πολιτική (με συντονιστή το Χρ. Ιωάννου) επιλέγονται ενδεικτικά οι ακόλουθες προτάσεις:

Η μεταρρύθμιση της κοινωνικής ασφάλισης δεν πρέπει να οδηγεί σε υπερβολές χαμένων σήμερα και κερδισμένων αύριο. Θα αρκούσαν κάποιες παραμετρικές αλλαγές στο κοινωνικοασφαλιστικό σύστημα, όπως αυτό είχε διαμορφωθεί το 2010. Είναι απαραίτητος ένας ποσοστιαίος μακροχρόνιος στόχος, δηλαδή τι ποσοστό θα πρέπει να καταλαμβάνουν οι δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης στο σύνολο του ΑΕΠ. Παράλληλα, όμως θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι διάφοροι επιβαρυντικοί παράγοντες, όπως η αύξηση της ανεργίας, η μείωση μισθών, οι μαζικές συνταξιοδοτήσεις και οι επαγγελματικές δυσκολίες των αυτοαπασχολούμενων. Οι περικοπές συντάξεων θα είναι αναπόφευκτες όσο οι εργαζόμενοι στην παρούσα και μελλοντική γενιά δεν είναι παραγωγικοί ή εγκαταλείπουν τη χώρα. Για να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι αυτοί, πρέπει να δοθεί έμφαση όχι μόνο στην επαγγελματική εκπαίδευση, αλλά και στις υποδομές, με καθήλωση -κατά το δυνατόν- των φορολογικών επιβαρύνσεων, στις οποίες ανήκουν και οι ασφαλιστικές εισφορές των αναδιανεμητικών προγραμμάτων. Η εθνική σύνταξη €384,00 χωρίς εισοδηματικά κριτηρια και με κρατική εγγύηση αποτελεί ένα μάλλον φιλόδοξο στόχο. Οι ανταποδοτικές συντάξεις πρέπει να δικαιολογούνται, ως προς το ύψος, αλλιώς οδηγούν στην εισφοροδιαφυγή. Πρέπει να δοθεί οπωσδήποτε χώρος για την προαιρετική συμπληρωματική ασφάλιση με πλήρως κεφαλαιοποιημένα επαγγελματικά ταμεία και με επαρκή φορολογικά κίνητρα για ασφαλιστικά προγράμματα (Παν. Τσακλόγλου).

Δεν είναι θεμιτό να συνεχίζονται οι πολιτικές μετακύλισης των προβλημάτων στο μέλλον. Πρέπει να επιβληθεί μια δημοσιονομική διαχείριση μακράς περιόδου. Η

διαχείριση πρέπει να είναι συνετή χωρίς τα λάθη και τις υστεροβουλίες του παρελθόντος, όπως λ.χ. η αδιαφάνεια (με απουσία αναλογιστικών μελετών και κατακερματισμό φορέων), η απόκρυψη στοιχείων (από όλα τα κόμματα εξουσίας προς αποφυγή πολιτικού κόστους), οι προσωπικές επιθέσεις στους μεταρρυθμιστές και η απόσχιση ευθυνών (σε άλλα κόμματα ή στην τρόικα). Ενόψει της γήρανσης του πληθυσμού, από τα τέλη του 20^{ου} αιώνα, θα μπορούσε να έχει συντονιστεί ο κρατικός με τον ιδιωτικό τομέα και ενόψει της παγκοσμιοποίησης και των τεχνολογικών εξελίξεων, από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, θα μπορούσαν να έχουν εισαχθεί στοιχεία ευελιξίας του συστήματος και ανταγωνιστικότητας της οικονομίας (με χαρακτηριστικά πολλαπλών πυλώνων και διαχείρισης ρίσκου). Η διανεμητική χρηματοδότηση από κρατικό σύστημα, αν και αναγκαία, δεν παύει να είναι αναχρονιστική. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι τα προβλήματα του συστήματος (περικοπές συντάξεων) οφείλονται σε δομικούς και όχι σε συγκυριακούς λόγους. Όσο αποκρύπτεται το δομικό πρόβλημα, τόσο θα τροφοδοτούνται νέα ελλείμματα και νέες περικοπές, με αποτέλεσμα οι συντάξεις να μην εκπληρώνουν τη βασική τους αποστολή και να εμφανίζονται ως φόρος στην εργασία (Πλ. Τήνιος).

Από την ενότητα για το ρόλο του τρίτου πυλώνα στο νέο μοντέλο κοινωνικής προστασίας (με συντονιστή τον Αντ. Μιχαλόπουλο) επιλέγονται ενδεικτικά οι ακόλουθες προτάσεις:

Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί κατάκτηση των πολιτών και δίκτυ ασφαλείας για την 3η ηλικία. Παρ' όλα αυτά, αυξάνει συνεχώς το ποσοστό των πολιτών που φοβάται ότι δεν θα πάρει σύνταξη ή ότι αυτή η σύνταξη που θα λάβει θα γίνεται συνεχώς πιο ανεπαρκής. Ο φόβος καλλιεργείται, μεταξύ άλλων, από τη μακροζωία, την υπογεννητικότητα και την εναλλαγή επαγγελματών κατά την παραγωγική περίοδο. Λογικό αντίδοτο αποτελούν οι δομικές αλλαγές στο συνταξιοδοτικό σύστημα των 3 πυλώνων και η στροφή προς κεφαλαιοποιητικά συμπληρωματικά συστήματα. Ένας συνδυασμός αναδιανεμητικού και κεφαλαιοποιητικού συστήματος επιτρέπει την αποτελεσματική διασπορά των δημογραφικών και οικονομικών κινδύνων. Στην Ελλάδα, ο 3ος πυλώνας είναι λιγότερο ανεπτυγμένος απ' ό τι στην Ευρώπη, όπως προκύπτει από τα καταβαλλόμενα κατά κεφαλήν ασφάλιστρα Ζωής και Συντάξεων. (2014 : MO Insurance Europe = 1.200,00 €, MO Ελλάδα = 172,00 €). Μόλις τώρα γίνεται συνειδητό, αλλά όχι ακόμα από την Πολιτεία, ότι δεν αρκούν οι προσπάθειες εκλογίκευσης του 1ου πυλώνα χωρίς σοβαρές διαρθρωτικές αλλαγές του 2ου και του 3ου πυλώνα. Η ασφαλιστική αγορά εξυπηρετεί πάνω από 2 εκατ. συμβόλαια ζωής, μέρος των οποίων είναι τα συνταξιοδοτικά-αποταμιευτικά προγράμματα και περίπου 4 εκατ. ασφαλισμένους. Παρά την οικονομική κρίση και την έλλειψη εισοδήματος που

είχαν επιπτώσεις και στην ασφαλιστική αγορά, το 2015 είχε ξεκινήσει πολύ θετικά μέχρι που ανακοινώθηκαν τα capital controls. Η Ένωση Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδος με βάση τη διεθνή εμπειρία έχει κάνει συγκεκριμένες προτάσεις για «προγράμματα ειδικών προδιαγραφών». Πρόκειται για προγράμματα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν, βάσει φορολογικών κινήτρων, να τονώσουν τη συνταξιοδοτική αποταμίευση και να έχουν ευεργετικά αποτελέσματα για το Κράτος. Εντούτοις, καθυστερεί ο δημόσιος διάλογος για τα θέματα αυτά (Μαργ. Αντωνάκη).

Αποτέλεσμα των πραγματικών οικονομικών και δημογραφικών συνθηκών είναι η ανάγκη συμπληρωματικής σύνταξης. Η ανάγκη αυτή υπάρχει ανεξάρτητα από τη μορφή που λαμβάνει η αναμόρφωση του πρώτου πυλώνα. Δεν αφορά μόνο τα υψηλά εισοδήματα, αλλά το μεγαλύτερο τμήμα της κοινωνίας. Κατάλληλο σχήμα του τρίτου πυλώνα είναι τα ομαδικά συνταξιοδοτικά συμβόλαια, κυρίως για μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις, με χρηματοδότηση εργοδότη και εργαζομένου και με αποτελεσματική απόδοση, όταν λειτουργούν για πολλά έτη. Ένα άλλο σχήμα του τρίτου πυλώνα συνιστούν τα ατομικά συνταξιοδοτικά συμβόλαια, βασιζόμενα σε κατάλληλα σχεδιασμένα προγράμματα. Ως προς αυτά, πάντως, απαιτείται νέος σχεδιασμός με τη θέσπιση επαρκών φορολογικών κινήτρων. Η παροχή πρόσθετης σύνταξης διασφαλίζεται τόσο από την εμπειρία και τεχνογνωσία των ασφαλιστικών εταιρειών, όσο και από το αυστηρό εποπτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να λειτουργούν (Ηρ. Δασκαλόπουλος).

Η συνεδριακή αυτή εκδήλωση ολοκληρώθηκε με ουσιαστικό διάλογο μεταξύ κυβερνητικού εκπροσώπου και εκπροσώπων των επαγγελματικών φορέων γύρω από την αναζήτηση εθνικής συναίνεσης για την κοινωνική ασφάλιση (με συντονιστή τον Κ. Κρεμαλή).

Το πλαίσιο του διαλόγου εισήγαγε στην κεντρική ομιλία του ο Υφυπουργός Αναστάσιος Πετρόπουλος, ο οποίος υπογράμμισε τα εξής:

Με τη διαπίστωση ότι οι Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπουν σύγκλιση του επιπέδου διαβίωσης και όχι φτωχοποίηση των ευρωπαϊών πολιτών, αποτελεί απειλή η αύξηση του κινδύνου φτώχειας στην Ελλάδα (από 27,6% το 2009 σε 35,7% το 2013). Αυτή οφείλεται κυρίως στα μνημόνια και στις πολιτικές που επέβαλαν οι θεσμοί. Αναγκαία κοινωνική πολιτική συνιστά σήμερα η ισόρροπη ανάπτυξη της κοινωνικής ασφάλισης, με επίκεντρο την απασχόληση και με βασική επιδίωξη την κοινωνική συναίνεση και την εναρμονισμένη με τους Εταίρους μας στην Ε.Ε. επίλυση των προβλημάτων. Η συνταξιοδοτική δαπάνη, ενώ είχε μειωθεί σε απόλυτους αριθμούς κατά 2,8 δις μεταξύ 2010 και 2014, ταυτόχρονα αυξήθηκε ως ποσοστό του ΑΕΠ (από 14,6% σε 17,2%) λόγω της συρρίκνωσης κατά ¼ του ΑΕΠ την αντίστοιχη πενταετία.

Παράλληλα, το ποσοστό αναπλήρωσης του εισοδήματος των συνταξιούχων από 95% το 2010, μειώθηκε στο 55% το 2013, που είναι και ο μέσος όρος των χωρών του ΟΟΣΑ. Παρόλα αυτά, οι θεσμοί απαιτούν περαιτέρω μειώσεις, παραγνωρίζοντας την προβλεπόμενη θετική εξέλιξη της εθνικής οικονομία. Αυτή, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, συνεπάγεται αύξηση του ΑΕΠ μετά το 2017 με ρυθμό 1,9% και περαιτέρω μείωση της ανεργίας και του δημόσιου χρέους. Επιβάλλεται κάποτε να σταματήσει η επιχειρούμενη από πολλούς απαξίωση της κοινωνικής ασφάλισης, ως αναποτελεσματικής, λόγω των παρεχόμενων «χαμηλών» συντάξεων. Αρκεί να αναφερθεί ότι, σύμφωνα με την έρευνα εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης του 2014 από την Eurostat, μετά την καταβολή των προβλεπόμενων συντάξεων, ο κίνδυνος φτώχειας στο σύνολο του πληθυσμού μειώνεται σημαντικά από 52% σε μόλις 26%. Αυτές οι μετρήσεις διαψεύδουν τις όποιες κριτικές για την αποτυχία της κοινωνικής ασφάλισης στην καταπολέμηση της φτώχειας. Υπάρχουν μόνο επιφυλάξεις για τη μέχρι τώρα επιτυχία της κοινωνικής ασφάλισης στην αναδιανομή των εισοδημάτων. Η επίλυση των προβλημάτων βιωσιμότητας του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος απαιτεί όχι μόνο συναίνεση των κοινωνικών εταίρων και των πολιτικών κόμματος, άλλα και ανάπτυξη ασφαλιστικής συνείδησης από όλους τους πολίτες που πρέπει να βάζουν το συλλογικό πάνω από το ατομικό ή το κλαδικό συμφέρον. Κατά την παρουσίαση επισημάνθηκαν συγκεκριμένα δεδομένα, από τα οποία προέκυψε ότι στο μέλλον το βάρος πρέπει να δίνεται στην αύξηση των εσόδων μέσω αύξησης της απασχόλησης και πάταξης της εισφοροδιαφυγής και όχι μέσω περικοπών στις συντάξεις. Επίσης, αναφέρθηκαν αδικίες του ισχύοντος συστήματος, οι οποίες θα έπρεπε το ταχύτερο να αποκατασταθούν, π.χ. στο ίδιο Ταμείο (Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων) οι μηχανικοί με υψηλότερες ασφαλιστικές εισφορές από τους νομικούς λαμβάνουν μικρότερες ασφαλιστικές παροχές. Η κυβερνητική πρόταση για το νέο ασφαλιστικό σύστημα εστιάστηκε σε μερικά κρίσιμα σημεία, όπως η ενοποίηση των προϋποθέσεων και παροχών με ενίσχυση των ποσοστών αναπλήρωσης για τα χαμηλότερα εισοδήματα, η εκλογίκευση των δαπανών και η εξοικονόμηση πόρων από εισφοροδιαφυγή, η αξιοποίηση περιουσίας και η ανεύρεση πόρων από νέες πηγές με ανακεφαλαιοποίηση των αποθεματικών και ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεγγύης.

Στην ανοικτή συζήτηση μετείχαν ο Κωνσταντίνος Κόλλιας (Πρόεδρος του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος), ο Γεώργιος Στασινός (Πρόεδρος του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος), ο Γιώργος Αργεΐτης (Επιστημονικός Δ/ντής του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ), ο Νικόλαος Βέττας (Γενικός Δ/ντής του Ιδρύματος Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών) και ο Θεόδωρος Βασιλόπουλος (Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Νέων Αγροτών).

Ο προβληματισμός στράφηκε γύρω από τη δυσανάλογη αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών, η οποία -σε συνδυασμό με τη φορολογική επιβάρυνση- οδηγεί τους ανεξάρτητους επαγγελματίες στη διακοπή της δραστηριότητάς τους και στη φυγή τους προς άλλες χώρες. Με τη συζήτηση δημιουργήθηκαν πραγματικές συνθήκες δημοσίου διαλόγου με ρεαλιστικές προτάσεις και αναγκαίες διευκρινίσεις, π.χ. αν η ασφαλιστική εισφορά 20% θα υπολογίζεται μετά την αποφορολόγηση των πραγματικών εισοδημάτων κλπ. Εξυπηρετήθηκε μάλιστα μερικώς και ο στόχος του συνεδρίου, για τη δημιουργία εθνικής συναίνεσης, π.χ. με τη δήλωση του εκπροσώπου των αγροτών ότι θα καταβάλουν κάθε προσπάθεια για να αντιμετωπιστεί το δύσκολο στάδιο της μεταβατικής περιόδου, ιδίως εφόσον αυτονομηθεί ο ΟΓΑ. Δόθηκε άφθονος χρόνος στην υποβολή ερωτήσεων και στις απαντήσεις προς το εξειδικευμένο ακροατήριο της φιλόξενης αίθουσας του Ξενοδοχείου της Μεγάλης Βρεταννίας.

Γενική ήταν η εντύπωση ότι μια ειλικρινής τεχνοκρατική συζήτηση, χωρίς τις γνωστές πολιτικές ή συνδικαλιστικές υπερβολές, μπορεί να τεκμηριώσει σε μεγάλο βαθμό τις αποφάσεις για βιωσιμότητα του συστήματος και για επάρκεια των παροχών κοινωνικής ασφάλισης.
